

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-53>

УДК 347.921.8

Байрачна Л.К., Тільна К.С.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОЦЕДУРА HABEAS CORPUS ACT В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Анотація. Робота спрямована на дослідження в історичній ретроспективі європейського досвіду втілення процедури Habeas corpus act на прикладі деяких європейських держав. Для досягнення мети було проаналізовано розвиток законодавчо закріплених конституційних гарантій та прав затриманого та ув'язненого в країнах Європи від прийняття англійським парламентом Habeas Corpus Act у XVII ст. до ратифікації міжнародно-правових документів у XX-XXI ст. Прийняття законодавчого акту Habeas Corpus Act у 1679 р., що вперше визначав правила арешту та притягнення до суду звинуваченого у злочині, надавав право суду контролювати законність затримання та арешту громадян, а громадянам – вимагати настання такої процедури, поклав кінець довільних затримань та заклав початок практики закріплення гарантій прав людини у законодавчих актах різних країн. На прикладі таких країн як Німеччина, Франція та Польща, було показано зміни у законодавстві цих країн, у тому числі в царині, що належить до прав людини. На прикладі судових рішень по справі Дрейфуса у Франції, Коницькій справі в Німеччині та Берестейському процесі у Польщі, ми можемо довести систематичне порушення процедури Habeas Corpus, недотримання закріплених прав затриманого та ув'язненого, відсутність реалізації законодавчо установлених принципів справедливого та неупередженого судочинства. Прийняття та подальша ратифікація міжнародно-правових нормативних актів досліджуваними країнами, закріплюючих права та свободи людини і громадянина, призвели до змін в національному законодавстві цих держав. Проте і нині трапляються порушення прав та свобод, наприклад, у таких справах як «Амююр проти Франції», «Триппель проти Німеччини», «Барановський проти Польщі» були захищені порушені положення Європейської конвенції з прав людини про право на свободу та особисту недоторканність, право на те, щоб законність затримання було встановлено без зволікань та право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку. Проведений аналіз Habeas corpus дозволяє прийти до висновку, що дані приписи є особливими правами обвинуваченого. Вони дозволяють реалізовувати право на розгляд справи судом у встановлені терміни і без затримки (принцип справедливого судочинства, максимального обмеження суддівського свавілля), право користуватися послугами адвоката, бути проінформованим про хід слідства, вимагати присутність адвоката на допитах та інше. Процес реалізації Habeas Corpus має тривалу і складну історію. Стислий ретроспективний огляд втілення зазначеного принципу в європейській судовій практиці показав складність і неоднозначність його застосування в різних країнах.

Ключові слова: Habeas corpus act, порушення прав та свобод, законність затримання, судові рішення, справедливе судочинство.

Bayrachna Larysa, Tilna Kateryna

Yaroslav Mudryi National Law University

HABEAS CORPUS ACT PROCEDURE IN A HISTORICAL RETROSPECT: THE EUROPEAN EXPERIENCE

Summary. The work is aimed at studying the European experience in implementing the Habeas corpus act procedure in historical retrospect by examples of some European countries. To achieve the goal the development of legally enshrined constitutional guarantees and the rights of detained and imprisoned people by decision of the English parliament Habeas Corpus Act in XVII century in European countries were analyzed. At first, Habeas Corpus Act determined the rules of arrest and prosecution of the accused in the crime. Then, the acceptance of the Legislative Act Habeas Corpus Act in 1679 gave the court the right to control the lawfulness of detention and arrest citizens, and it gave citizens the ability to demand the onset of such a procedure. It also put an end to arbitrary detentions and initiated the practice of securing guarantees of human rights in the legislation of different countries. Such countries as Germany, France and Poland show changes in the legislation of these countries, including in the field of human rights. On the examples such as court decisions in the case of Dreyfus in France, Konitskaya case in Germany and the Brest trial in Poland we can prove systematic violation of the Habeas Corpus procedure, non-compliance enshrined rights of the detainee and prisoner, lack of realization legally established principles of fair and impartial litigation. The acceptance and subsequent ratification of international legal regulations by the countries under study, enshrining the rights and freedom of man and citizen, have led to changes in the national legislation of these states. However, there are still violations of rights and freedom, for example, in cases such as "Amouyour v. France", "Trippel v. Germany", "Baranowski v. Poland", the violated provisions of the European Convention on Human Rights on the right to liberty and security of a person were protected. To ensure that the lawfulness of the detention is established without delay and the right to a fair and public hearing within a reasonable time. An analysis of Habeas corpus leads to the conclusion that these instructions are special rights of the accused. They allow implementing the right to a court hearing in due time and without delay (principle of fair trial, maximum restriction of judicial arbitrariness), the right to use the services of a lawyer, to be informed about the investigation, to require the

presence of a lawyer during interrogations and more. The process of implementing Habeas Corpus has a long and complex history. A brief retrospective review of the implementation of this principle in European case law show the complexity and ambiguity of its Application in different countries.

Keywords: Habeas corpus act, violation of rights and freedoms, lawfulness of detention, court decisions, fair trial.

Постановка проблеми. Прийнятий англійським парламентом «Акт про краще забезпечення свободи підданих та про попередження ув'язнень за морями» у 1679 році заклав початок формуванню конституційно-правових гарантій для затриманих та ув'язнених навіть за межами королівства Великобританії. Він містив низку принципів справедливого та демократичного правосуддя, що знайшли своє відображення у конституційних актах різних країн. Процедура Habeas Corpus Act широко розповсюджена в країнах Європи, зокрема Франції, Німеччині, Польщі тощо. Конституційні акти цих країн гарантують недоторканність особи, затримання лише за наявністю законних підстав, право з'ясувати причини затримання та оскаржувати його, вважатися невинним, допоки провина не буде доведена судом та інше. Приведенні гарантії з часом отримали загальну назву – правило Habeas Corpus Act, а їх нормативно-правове закріплення стало невід'ємним атрибутом будь-якої правової держави.

Аналіз останніх наукових досліджень за проблематикою. Істотний внесок у розробку проблем процесуального права щодо захисту конституційних прав і свобод зробили європейські та північноамериканські вчені: П. Арчер, І. Бомба, І. Беркович, А. Бланкенагель, І. Бретт, В. Галмаї, С. Герберт, Е. Гідденс, С. Голдбері, Б. Грей, Р. Дарендорф, З. Деста, П. Джаксон, М. Жабинський, М. Каппеллеті та ін. Проблеми правового регулювання процедури Habeas Corpus Act, досліджували такі автори, як О. Банчук, А. Бущенко, Л. Лобойко, С. Прилуцький, О. Шило, В. Жидкова, С. Зіманова, В. Зорькіна, В. Філіппова, Ю. Шульженко, С. Чиркіна, а також Маріано Асуела, Сальвадор Тоскано, Франціско Сакро, Мігель Уртадо де ла Мадрид та інші.

Метою статті є дослідження в історичній ретроспективі європейського досвіду втілення процедури Habeas Corpus Act на прикладі деяких європейських держав.

Виклад основного матеріалу. У кінці XVII – на початку XVIII ст. в Англії був сформований комплекс нормативних актів, який в сукупності з раніше прийнятими законами та прецедентами володів усіма ознаками Конституції у сучасному розумінні цього слова. Серед них варто виділити «Habeas Corpus Act» 1679 року, який тепер на законодавчому рівні забороняв довільні арешти та встановлював судовий контроль над затриманим, передбачав відповідальність за свавілля при арештах. Тоді були закріплені, зокрема, наступні права та гарантії затриманого: вимагати від суду видати приказ Habeas Corpus Act, клопотати щодо Habeas Corpus Act протягом двох судових періодів, розгляд справи по місцю скоєння правопорушення, заборона переводити затриманого з однієї в'язниці в іншу, повторно ув'язнювати, арештовувати до суду за один і той самий злочин, тримати без суду й слідства у в'язницях заморських володінь Англії. Актом

були проголошені такі принципи справедливого та демократичного правосуддя, як презумпція невинуватості, недоторканність, законність, оперативний розгляд справи у суді, виконання належної судової процедури та строк давності справи [1]. Простота і доступність застосування процедури Habeas Corpus Act була гарантією особистої свободи і засобом проти незаконного позбавлення волі. Однак вона мала певні недоліки: судді не були зобов'язані видавати Habeas Corpus Act, не було визначено строки його видачі, особа, яка ігнорувала цей наказ, не несла жодної відповідальності [2]. У Франції вперше елементи процедури Habeas Corpus Act знайшли своє відображення в Кримінально-процесуальному кодексі 1808 року та Карному кодексі 1810 року, що передбачали додержання принципів законності, спрямованого на максимальне обмеження суддівського свавілля. Так, громадянин міг бути притягнений до карної відповідальності лише на підставі чинного закону, вводилося положення про неосудність як обставину, що виключала злочинне діяння. До речі, з подальшими поправками та змінами Кодекс проіснував до 1992 року [3].

Проте не завжди суди дотримувалися основних принципів процедури Habeas Corpus Act. Так, по справі Дрейфуса був порушений принцип справедливого судочинства. Незважаючи на відсутність доказів, Дрейфус, офіцер Генерального штабу французької армії, у 1894 році був засуджений на довічне позбавлення волі. У 1898 році справа була переглянута і його виправдали, але вже в 1899 р. знову визнали винним, і тільки у 1906 році він був реабілітований. Ця справа отримала широкий резонанс та викликала політичну кризу, адже на стороні звинувачення виявилися військові міністри та увесь генеральний штаб Франції [4].

У Німеччині кримінальне законодавство зазнало докірних змін після буржуазно-демократичної революції. Так, у 1877 році був прийнятий новий Кримінально-процесуальний кодекс, в якому наявні, зокрема, і елементи процедури Habeas Corpus Act. У зазначеному кодексі передбачено певні права обвинуваченого та гарантії забезпечення права на свободу і особисту недоторканність. Наприклад, постанова про арешт оголошується обвинуваченому, який отримує її копію; про арешт особи повідомляється один із її родичів або особа, якій обвинувачений довіряє; якщо обвинуваченого затримано на підставі постанови про арешт, він повинен бути негайно доставлений до компетентного судді, який негайно після доставлення, але не пізніше наступного дня, має допитати обвинуваченого на предмет обвинувачення; обвинуваченому має роз'яснюватися його право на подачу скарги та інші засоби правового захисту; перебуваючи під арештом, обвинувачений в будь-який час має право клопотати про перевірку судом того, чи слід скасувати постанову про арешт або призупинити його виконання; за умови тримання особи

під арештом більш ніж три місяці суд за власною ініціативою має перевірити підстави тримання її під вартою, якщо обвинувачений не клопотав про таку перевірку та не має захисника; під час перевірки підстав арешту суддя може видавати розпорядження про проведення окремих слідчих дій, необхідних для подальшого вирішення питання про доцільність попереднього ув'язнення, і після здійснення цих слідчих дій проводити нову перевірку [5]. КПК ФРН, прийнятий у 1887 р., і нині діє в редакції від 07.04.1987 р. Починаючи з 1964 р., Кримінально-процесуальний кодекс зазнав деяких змін. Варто згадати і Закон від 19 грудня 1964 р. "Про зміни кримінального судочинства та судоустрою", який став відомим під назвою "Мала реформа кримінального процесу ФРН".

Право на справедливий та неупереджений суд було порушено у Коницькій справі. Скориставшись недостатньою кількістю доказів убивства студента Ернста Вінтера у 1900 році, безпідставно були звинувачені євреї містечка Кониця. Так, був заарештований Вольф Ізраельський, що майже 5 місяців провів у в'язниці, доки його не виправдали. Вбивство студента вважалося ритуальним. Вже потім дослідники припускають, що на національному підґрунті було безпідставно звинувачено багато євреїв: тоді як вбивці відбувалися лише легкими покараннями, євреї, що захищали своє майно і життя від убивць, піддавалися суворим покаранням [6].

Річ Посполита уперше право особистої недоторканності закріпила у Законі про міста в 1791 році. У статті 2 «Про прерогативи міщан» зазначалося: основне правило «нікого без вироку суду не ув'язнювати» поширюємо на осіб, які живуть в містах, за винятком підступних банкрутів, осіб, які застави за себе в суді не вносять, та тих, хто спійманий на «гарячому вчинку» [7]. Польські дослідники вважають, що вищезазначену норму можна порівняти з англійським Habeas Corpus Act [8]. Проте в Англії це стосувалося процедури перевірки законності арешту, тоді як у Польщі вищезазначені норми забороняли арешт представників привілейованих верств населення.

Найбільш гучною справою з того часу став Берестейський процес – судовий процес проти керівництва центристських та лівих партій Польської республіки, що проходив з 26 жовтня 1931 року по 13 січня 1932 року у Варшавському окружному суді та став одним із найкрупніших політичних процесів довоєнної Польщі. Берестейський процес ознаменував собою систематичне порушення прав затриманого, недотримання конституційно-правових норм та відсутність реалізації процедури Habeas Corpus Act у цілому. Арешти проводилися із застосуванням насилля, до затриманих застосовували жорсткі засоби фізичного та морального впливу: побіи та знущання. Також було порушено право на захист – зв'язок з адвокатами та членами родини був повністю заборонений. Звинувачені були визнані винними. Питання їх реабілітації постало у 2005 та 2007 роках, проте Генеральна прокуратура відхилила усі прохання про реабілітацію, посилаючись на відсутність вихідних матеріалів справи та недостатніх підстав для ухвалення такого рішення [9].

Знаковою подією другої половини ХХ століття у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина стало прийняття Загальної декларації прав людини 1948 року, якою було закладено основу подальшого запровадження гарантій захисту прав і свобод людини.

Зокрема, у статті 1 Декларації проголошено, що всі люди народжуються і залишаються вільними та рівними у правах, а в статті 9 закріплено, що ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання. У ст. 29 зазначено, що кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому можливий вільний і повний розвиток її особи. При здійсненні своїх прав і свобод кожна повинна лише таких обмежень, які встановлені законом, і виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших осіб, а також забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві [10].

Окрему увагу слід приділити Європейській конвенції з прав людини 1950 р., яку у різні часи ратифікували країни Європи, тим самим взявши на себе зобов'язання посилити захист прав людини відповідно до положень Конвенції. Судовий контроль за попереднім ув'язненням, який наразі іменують «Habeas Corpus», імплементований у статті 5 ЄКПЛ. Зазначена стаття у п. 3 встановлює, що кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» п. 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею або посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і має право на судовий розгляд упродовж розумного строку або на звільнення до початку судового розгляду [11]. У зазначеному міжнародному правовому акті вперше закріплено найважливіші принципи кримінального судочинства, які сьогодні мають важливе значення.

Слід звернути увагу, у зазначеній статті кожній людині гарантується право на свободу та особисту безпеку, згідно якої ніхто не може бути затриманий або триматися під вартою (заарештованим), інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом [12].

Таким чином, можна наголосити, що Конвенцією сформовано та закріплено більш детальний певний перелік випадків можливого правомірного затримання особи, яке повинно бути здійснено не інакше як на підставах і в порядку, встановленому національним законодавством [13].

Прийняття зазначених міжнародно-правових нормативних актів, закріплюючих права та свободи людини і громадянина, призвело до змін в національному законодавстві європейських держав.

Так, наприклад, якщо раніше у Франції права затриманого були мінімальні, то зараз ситуація змінилась. У сучасному кримінальному законодавстві затриманому надані наступні права: право бути поінформованим поліцією про свої права, причому особа повинна бути негайно повідомлено про те, що вона має право дати пояснення, відповісти на питання або мовчати; право не пізніше ніж через три години після затримання попередити по телефону про своє становище членів сім'ї чи інших осіб, з якими він спільно проживає; право на медичний огляд не пізніше

ніж через три години після затримання; право на 30-хвилинну зустріч із захисником відразу після затримання і вдруге через 20 годин після початку затримання [14].

З прийняттям чинного КПК Федеративної Республіки Німеччини, затриманий та обвинувачуваний наділяється наступними правами: право на судові слухання, право на захист, право приймати участь у судовому засіданні, право на клопотання про надання доказів, право задавати питання, право на отримання інформації по кримінальній справі. Важливе значення має принцип, відповідно до якого обвинувачений не зобов'язаний ніяким чином сприяти своєму власному викриттю, – *nemo tenetur se ipsum accusare* [15].

Прийняття міжнародних правових актів вплинули на кримінальне законодавство і Республіки Польщі. У новому КПК РП біло втілено більше елементів процедури Habeas Corpus Act. Наприклад, затриманому надано право на захист, користуватися безкоштовними послугами перекладача за необхідністю. Підозрюваний має право користуватися послугами адвоката, бути проінформованим про хід слідства, вимагати присутність адвоката на допитах та інше.

Однак трапляються випадки порушення прав людини з огляду на законність арешту. Наприклад, по справі «Амюор проти Франції» Європейський суд з прав людини визнав порушення ст. 5 п. 1 ЄКПЛ (право на свободу та особисту недоторканність), та постановив, що держава має виплатити компенсацію [16]. У рішенні, ухваленому у 2000 р. у справі «Барановський проти Польщі», ЄСПЛ також виявив порушення ст. 5 п. 1 і ст. 5 п. 4

(право на те, щоб законність затримання було встановлено без зволікань) Європейської конвенції з прав людини. Відповідно до ст. 41 Конвенції, Суд присудив заявникові 30000 польських злотих за моральну шкоду та 10000 – за судові витрати [17]. Порушення ст. 6 п. 1: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом...» має місце у справі «Трипфель проти Німеччини». Суд постановив, що держава-відповідач має обов'язок сплатити заявникові відповідно до п. 2 ст. 44 Конвенції 3000 євро моральної компенсації та 1800 євро відшкодування судових витрат [18].

У висновку слід підкреслити, що метою прийняття актів Habeas Corpus є прагнення до модернізації та вдосконалення юридичної процедури, пріоритетом якої буде право свободи особистості.

Проведений аналіз Habeas corpus дозволяє прийти до висновку, що дані приписи є особливими правами обвинуваченого. Вони дозволяють реалізовувати право на розгляд справи судом у встановлені терміни і без затримки (принцип справедливого судочинства, максимального обмеження суддівського свавілля), право користуватися послугами адвоката, бути проінформованим про хід слідства, вимагати присутність адвоката на допитах та інше.

Процес реалізації Habeas Corpus Act має тривалу і складну історію. Стислий ретроспективний огляд втілення зазначеного принципу в європейській судовій практиці показав складність і неоднозначність його застосування в різних країнах.

Список літератури:

1. Habeas Corpus Act. Повний текст (переклад). URL: <http://old.memo.ru/prawo/hist/habeas.htm> (дата звернення: 10.02.2021).
2. Сокальська О. Історичний розвиток гарантій особистої недоторканності на етапі досудового слідства: зарубіжний і вітчизняний досвід. *Публічне право*. 2014. № 4. С. 104–111.
3. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. і навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Россіхін, С. І. Власенко; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
4. Балик О. Справа Дрейфуса як символ боротьби за демократичні цінності у Франції наприкінці XIX–XX ст.
5. Волков К. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність при затриманні особи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 108–112.
6. Коницька справа. URL: <https://www.googleinfo.org/search/?kw=1&q=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%BA%D0%BE%D0%B5%20%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BE> (дата звернення: 06.03.2021).
7. Volumina Legum. Т. IX. Peterburg, 1889. Р. 216.
8. Dziadzio Andrzej. Konstytucja 3 maja 1791 roku na tle koncepcji ustrojowych Oświeceniа / Andrzej Dziadzio. Państwo i społeczeństwo. Zeszyty Naukowe Krakowskiej Szkoły Wyższej. 2006. № 4. S. 163–177.
9. Берестейська справа: URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53393/6344.html> (дата звернення: 06.03.2021).
10. Загальна декларація прав людини / прийнята та проголошена в резолюції 217 А (III) Генеральної Асамблеї від 10.12.1948 р. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (дата звернення: 11.02.2021).
11. Серета К. О. Процедура "habeas corpus act": щодо відповідності вітчизняного правового регулювання міжнародним стандартам. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 41(2). С. 177–180. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(2\)_44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(2)_44) (дата звернення: 11.02.2021).
12. Конвенція про захист прав і основних свобод людини / прийнята 04.11.1950 р. і ратифікована Законом України від 17.07.1997 р., № 475/97-ВР // Офіційний вісник України. 1998. № 13. Ст. 270.
13. Лук'яненко Ю. В. Міжнародні правові стандарти затримання особи у кримінальному судочинстві. *Форум права*. 2016. № 1. С. 174–179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. (дата звернення: 11.02.2021).
14. Поняття та види заходів примусу у кримінальному процесі Франції. URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/epf/disciplins/conspekt_porivnyalne_pravo.docx (дата звернення: 10.02.2021).
15. Бойльке В. Уголовно-процессуальное право ФРГ : Учебник. 6-е изд., с доп. изм. / Варнер Бойльке; пер. с нем. Я. М. Плошкиной. Под ред. Л. В. Майоровой. Красноярск : РУМЦ ЮО, 2004. 352 с.
16. Справа «Амюор проти Франції», № 19776/92. Рада Європи: Європейський суд з прав людини, 25 червня 1996. URL: <https://www.refworld.org.ru/docid/530337b54.html> (дата звернення: 11.02.2021).
17. Справа «Барановський проти Польщі» (Baranowski v. Poland), № 28358/95, п. 52, ECHR 2000 III від 28.03.2020. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO2430> (дата звернення: 12.02.2021).
18. Справа «Трипфель проти Німеччини», № 68103/01 від 04.03.2004. URL: <https://roseurosud.org/r/st-6/st-6a-5/postanovlenie-espch-trippel-protiv-germanii> (дата звернення: 06.03.2021).

References:

1. Habeas Corpus Act. Full text (translated) URL: <http://old.memo.ru/prawo/hist/habeas.htm> (accessed 10 February 2021).
2. Sokalska O. (2014) Istorichnij rozvitok garantij osobistoyi nedotorkannosti na etapi dosudovogo slidstva: zarubizhnij i vitchiznyanij dosvid [Historic development of guarantees of personal integrity at the pre-trial investigation stage: foreign and domestic experience]. *Publichne pravo*, no. 4, pp. 104–111.
3. Istorija derzhavi i prava zarubizhnih krayin: pidruch. dlya stud. vish. navch. zakl. [History of the state and the law of foreign countries: textbook for students] / L. M. Majmeskulov, D. A. Tihonenkov, V. V. Rossihin, S. I. Vlasenko; za red. L. M. Majmeskulova. Kharkiv: Pravo, 2013. 520 p.
4. Balik O. Sprava Dreyfusa yak simvol borotbi za demokratichni cinnosti u Franciyi naprikinci XIX–XX st. [Dreyfus's case as a symbol of the struggle for democratic values in France at the end of the 19th – 20th century].
5. Volkov K. (2014) Zabezpechennya prava na svobodu ta osobistu nedotorkannist pri zatrimanni osobi [Ensuring the right to liberty and security of the human person during detention]. *Visnik Nacionalnoyi akademiyi prokuraturi Ukrainy*, no. 3, pp. 108–112.
6. Konicka sprava [Konitz affair]. URL: <https://www.googleinfo.org/search/1?kw=1&q=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%BA%D0%BE%D0%B5%20%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BE> (accessed 06 March 2021).
7. Volumina Legum. T. IX. Peterburg, 1889. P. 216.
8. Dziadzio Andrzej (2006) Konstituciya vid 3 travnya 1791 r. na tli sistemnih koncepcij Prosvitnictva [Constitution of May 3, 1791 against the background of the systemic concepts of the Enlightenment]. *Derzhava ta suspilstvo. Naukovi zhurnali Krakivskoyi shkoli vishoyi osviti*, no. 4, pp. 163–177.
9. Berestejska sprava [Brest trials]. URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53393/6344.html> (accessed 06 March 2021).
10. Zagalna deklaraciya prav lyudini / priinyata ta progoloshena v rezolyuciyi 217 A (III) Generalnoyi Asambleyi: vid 10.12.1948 r. [The Universal Declaration of Human Rights / adopted and promulgated in resolution 217 A (III) by General Assembly from 10.12.1948]. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (accessed 11 February 2021)
11. Sereda K.O. (2016) Procedura "habeas corpus act": shodo vidpovidnosti vitchiznyanogo pravovogo regulyuvannya mizhnarodnim standartam [Procedure "habeas corpus act": about domestic legal regulation into line with international standards]. *Naukovij visnik Uzhgorodskogo nacionalnogo universitetu. Seriya: Pravo*, vol. 41(2), pp. 177–180. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(2\)_44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(2)_44) (accessed 11 February 2021).
12. Konvenciya pro zahist prav i osnovnih svobod lyudini / priinyata 04.11.1950 r. i ratifikovana Zakonom Ukrainy vid 17.07.1997 r. [European Convention on Human Rights / signed 04.11.1950 and ratified by the Law of Ukraine from 17.07.1997], № 475/97-BP // Oficijnij visnik Ukrainy. 1998. № 13. P. 270.
13. Luk'yanenko Yu.V. (2016) Mizhnarodni pravovi standarti zatrimannya osobi u kriminalnomu sudochinstvi [International legal standards of detaining a person in criminal proceeding]. *Forum prava*, no. 1, pp. 174–179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index (accessed 11 February 2021).
14. Ponyattya ta vidi zahodiv primusu u kriminalnomu procesi Franciyi [The concept and types of coercive measure in a French criminal proceeding]. URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/epf/disciplins/conspekt_porivnyalne_pravo.docx (accessed 10 February 2021).
15. Bojlke V. (2004) Ugolovno-processualnoe pravo FRG: Uchebnik. 6-e izd., s dop. izm. [Federal Republic of Germany's criminal procedural law: textbook with the further changes]. Varner Bojlke; per. s nem. Ya. M. Ploshkinoj. Pod red. L. V. Majorovoj. Krasnoyarsk: RUMC YuO, 352 p.
16. Sprava «Amuyur proti Franciyi», № 19776/92. Rada Yevropi: Yevropejskij sud z prav lyudini, 25 chervnya 1996 [Amuur v. France – 19776/92. European Court of Human Rights. Judgment 25.06.1996]. URL: <https://www.refworld.org.ru/docid/530337b54.html> (accessed 11 February 2021).
17. Sprava «Baranovskij proti Polshi» (Baranowski v. Poland), № 28358/95, п. 52, ECHR 2000 III) vyd 28 March 2020 [Baranowski v. Poland – 28358/95 ECHR. Judgment 28.03.2020]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO2430> (accessed 12 February 2021).
18. Sprava «Trippel proti Nimechchini», № 68103/01 vyd 04 March 2004 [Trippel v. Germany – 68103/0. Judgment 04.03.2004]. URL: <https://roseurosud.org/r/st-6/st-6a-5/postanovlenie-espch-trippel-protiv-germanii> (accessed 06 March 2021).